

Yhteyshenkilö
Soile Turkulainen
Matkapuhelin
040 5724001
Sähköposti
soile.turkulainen@afry.com
Pvm.
13/09/2024
Projektiviite
101023060-001

Asiakas
Väylävirasto

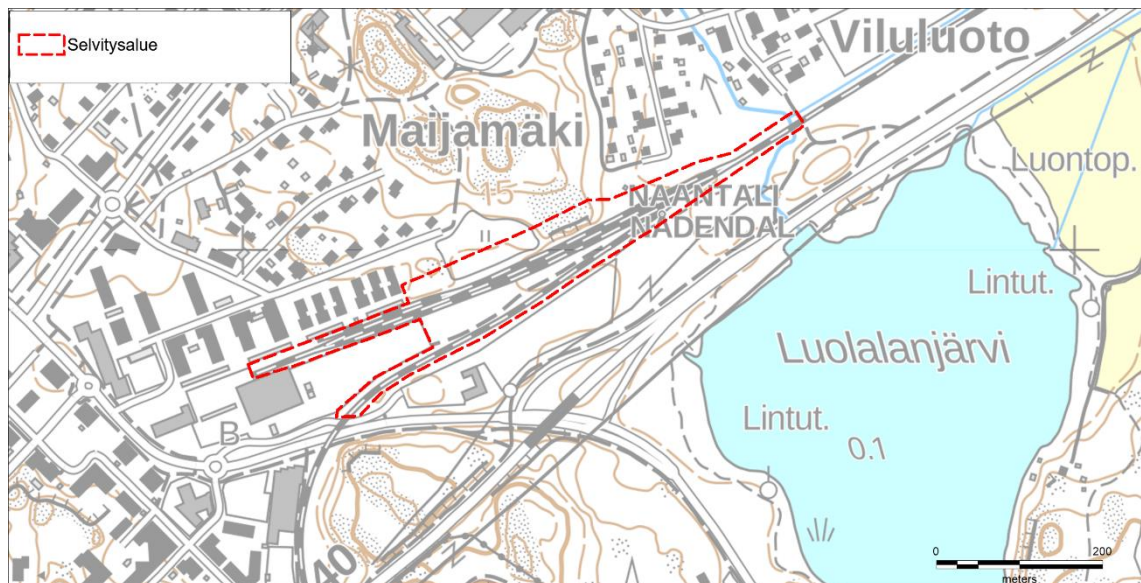
Naantalin ratapihan vieraslajiselvitys ja luontoarvotarkistus

1 Johdanto

Tämä luontoselvitys on tehty Naantalin ratapihan alueelle liikennepaikan kehittämisen ratasuunnitelmaa varten. Hankkeen tavoitteena on muun muassa henkilöliikenteen mahdollistaminen ja tavaraliikenteen turvaaminen Naantaliin (Väylävirasto 2024). Selvityksen tekivät biologit FM Soile Turkulainen ja Aija Degerman AFRY Finland Oy:stä.

2 Selvitysalue

Naantalin ratapiha sijaitsee Naantalin keskustassa. Selvitysalueeseen kuului ratapiha reuna-alueineen (kuva 1). Naantalin liikennepaikkaa käytetään tällä hetkellä vain satunnaisesti tavaraliikenteen kuljetuksiin.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti. Pohjakartta: Maanmittauslaitos 2024.

3 Menetelmät

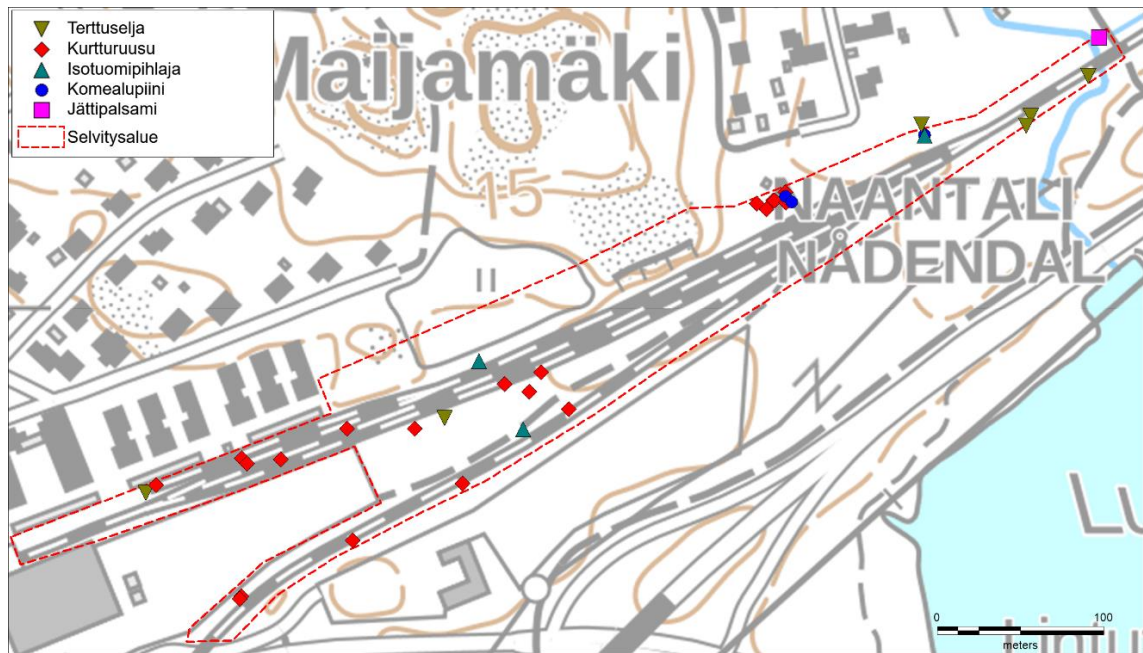
Selvityksen taustatietoina käytettiin alueelle aikaisemmin tehtyjä luontoselvityksiä (Korvenpää 2022a–c). Lisäksi tarkistettiin lajihavainnot (Suomen Lajitietokeskus 2024).

Alueelle tehtiin maastokäynti 25.6.2024. Käynnillä alueelta kartoitettiin haitallisten vieraslajien esiintyminen sekä tarkasteltiin aikaisempien selvitysten perusteella alueen luontoarvoja. Selvityksessä noudatettiin soveltuvilta osin luontoselvitysten ohjeistusta (Nieminen & Ahola 2017, Mäkelä & Salo 2023). Raportin valokuvat ovat maastokäynniltä.

4 Tulokset

4.1 Haitalliset vieraslajit

Ratapihan ja sen reunojen yleisin haitallinen vieraslaji oli kurttturuusu (kuva 2). Kurttturuusupensaita kasvaa siellä täällä ratapihan länsiosassa (kuva 3). Ne ovat levinneet sinne todennäköisesti itsestään, ja osa on aivan pieniä ja osa jo isompia. Itäosassa on raiteiden pohjoispuolella ryhmä kurttturuusuja, jotka on voitu istuttaa koristekasveiksi. Samalla alueella niiden kanssa kasvaa laikkuina komealupiinia (kuva 2). Selvitysalueen itäpäässä havaittiin Luolalanjärvestä laskevan uoman kosteassa reunassa radan pohjoispuolella vähän jättipalsamia (kuva 4). Jättipalsamista on kirjattu havaintoja myös hieman pohjoisempaa uoman varresta (Suomen Lajitietokeskus 2024).

Kuva 2. Haitallisten vieraskasvilajien havainnot ratapihan alueella vuonna 2024. Pohjakartta: Maanmittauslaitos 2024.

Kuvat 3 ja 4. Kurttturuusu ratapihalla ja jättipalsamin taimia Luolalanjärven laskuojan reunassa.

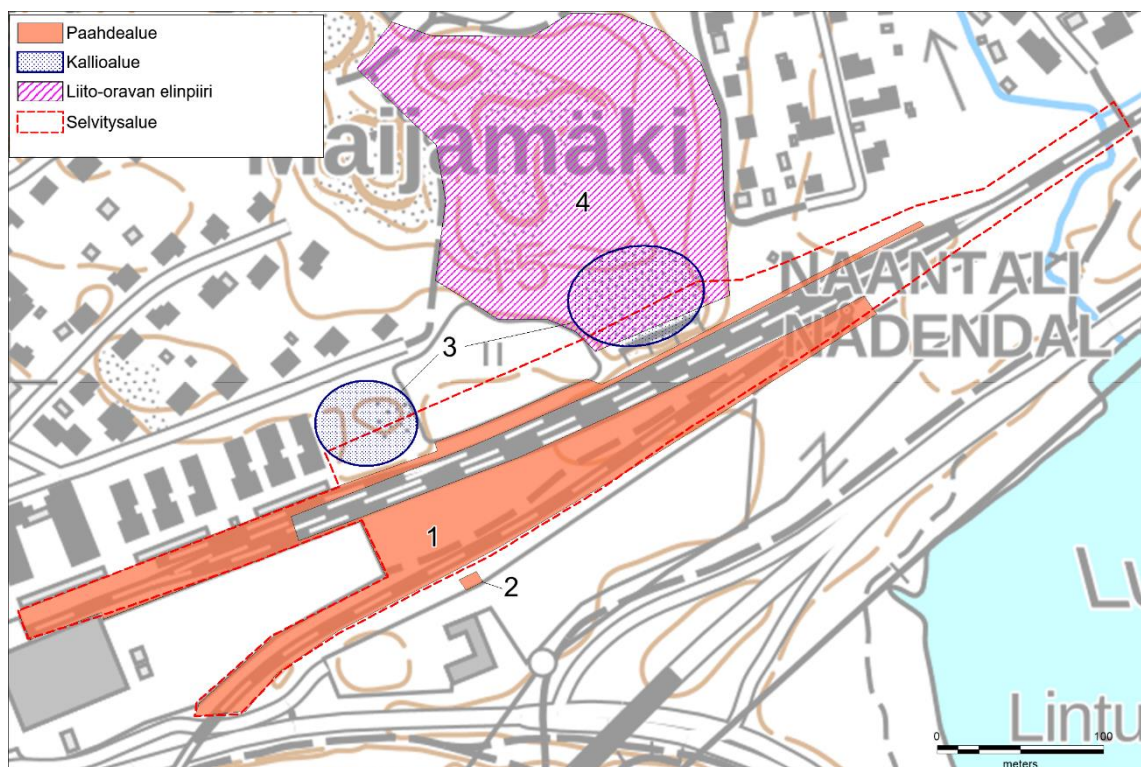
Kurttturuusu ja komealupiini ovat kansallisesti haitallisiksi säädettyjä vieraslajeja, ja jättipalsami on säädetty haitalliseksi vieraslajiksi koko EU:n alueella (Vieraslajit.fi 2024). Lisäksi ratapihan reunoilla havaittiin terttuseljaa ja isotuomipihlajaa, jotka on luokiteltu muiksi haitallisiksi vieraslajeiksi (kuva 2). Ratapihalla kasvaa myös paimenmataraa ja piennarmataraa sekä

kanadankoiransilmää. Nekin ovat haitallisia vieraslajeja, mutta Suomessa jo vakiintuneita ja hyvin yleisiä, joten havaintopisteitä ei merkitty ylös.

4.2 Luontoarvot

4.2.1 Paahdealueet

Ratapihan eteläreuna on kartoitettu vuonna 2022 asemakaavan luontoselvityksessä (Korvenpää 2022a). Selvityksen mukaan alueella esiintyy edustavaa kuivaa ruderaattikasvillisuutta. Vuoden 2024 luontoselvityskäynnillä todettiin tilanteen olevan ratapihan eteläreunan osalta ennallaan, ja että samanlaista kasvillisuutta esiintyy myös ratapihan pohjoisreunan länsipäässä (kuvat 5, 6 ja 7). Pääosa pohjoisreunan raiteiden alueesta oli käsitelty alkukesällä rikkaruohojen torjunta-aineella, niin ettei siellä kasvanut juuri mitään. Lisäksi maapintaa peittää niiden kohdalla karkea sepeli, joten kasvillisuus olisi siitäkkin syystä niukkaa. Ratapihan eteläreunan (satamaan menevän) radan ja pohjoisempien raiteiden väliin jää kolmiomainen alue, jossa kasvaa tiheässä nuoria mäntyjä ja lehtipuiden vesoja. Reunoja ja välialuetta oli äskettäin vesottu.

Kuva 5. Vuonna 2024 todettujen paahdealueiden ja kallioalueiden sekä vuoden 2022 liito-oravaselvityksen perusteella rajatun liito-orava-alueen rajaukset. 1=ratapihan paahdealue, 2=ratapihan eteläpuolella sijaitseva kalliokeho vuoden 2022 selvityksen mukaan (Korvenpää 2022a), 3= kalliolempareet, joissa kasvaa vanhaa puustoa ja 4=liito-oravaelinpiiri vuoden 2022 selvityksen (Korvenpää 2022b) mukaan.

Käsittelemättömien alueiden murske- ja hiekkapinnoilla kasvavia kasvilajeja olivat mm. neidonkieli (kuva 8), ahosuolaheinä, harmio, karvaskallioinen, alsike- ja jänönapila, mäkiuisma, keltamaite (kuva 9), kelta- ja juovakannusruoho, kultapiisku, mäkitervakko, pelto- ja hopeahanhikki, viherjäsenruoho, kissankello, siankärsämö, pietaryrtti, mäkihorsma sekä paimen- ja kal-tamatara (kuva 8). Jänönapilaa kasvoi eniten satamaan menevän radan ja pohjoisempien raiteiden väliin jäävällä alueella, jonka etelälaidalla havaittiin myös alueen laajin kasvusto keltamaitetta sekä hiekkapinnalla maanmyötäisenä kasvavaa ketotyräruohoa.

Osa alueen keltamataroista vaikutti olevan melko puhtaita keltamataroita, mutta alueella kasvaa myös paimenmataraa sekä lajien risteymää piennarmataraa. Keltamatarana on uhanalainen, vaarantuneeksi (VU) arvioitu laji (Hyvärinen ym. 2019). Aivan ratapihan eteläreunalla kasvoi noin neliön alueella ketoneilikkaa, joka on arvioitu silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi. Alueen kasvilajeista varsinkin neidonkieli, juovakannusruoho ja ratakraasi ovat tyypillisesti juuri radanvarsille ja satamiin levinneitä uustulokaslajeja. On mahdollista, että alueella esiintyy paahdeympäristöjen hyönteisiä, joiden joukossa on myös uhanalaisia lajeja. Vuoden 2022 selvityksessä mainitaan mahdollisena lajina keltamaitteella elävä juurilasisiipi, joka on uhanalainen, vaarantuneeksi (VU) arvioitu perhonen ja kuuluu erityisesti suojeltaviin lajeihin. Ratapihojen tapaiset paahdeympäristöt tarjoavat korvaavia uuselinympäristöjä mm. harvinaistuneille ketojen kasvi- ja eläinlajeille.

Kuvat 6 ja 7. Ratapihan paahdealueiden kasvillisuutta ratapihan eteläreunalla satamaan menevän radan varressa (vas.) sekä ratapihan pohjoisreunan raiteiden länsipäässä (oik.).

Kuvat 8 ja 9. Ratapihan paahdeympäristöjen kasveja ovat mm. keltamatarana ja neidonkieli (vas.) sekä keltamaite (oik.).

Paahdealueisiin otettiin mukaan myös ratapihan pohjoispuolella kalliokumpareiden välissä sijaitsevan niityn luiska (kuva 5), jossa kasvaa mm. päivänkakkaraa, niittynätkelmää, ahomansikkaa, ukonputkea ja alsike- ja puna-apilaa. Niitty on hoitamaton ja rehevä, puntarpää- ja koiranputkivaltainen.

Ratapihan eteläpuolella, pysäköintialueen reunassa, sijaitsee vuoden 2022 selvityksen mukaan hyvin pienialainen kallioketo, jossa kasvaa mm. sikoangervoa, ketoneilikkaa ja aholeinikkiä (Korvenpää 2022a). Kohde jää ratapihan reunapuuston taakse, eikä sitä huomattu tarkistaa maastokäynnillä. Ilmakuvan perusteella se on edelleen olemassa (kuva 5).

4.2.2 Kallioalueet

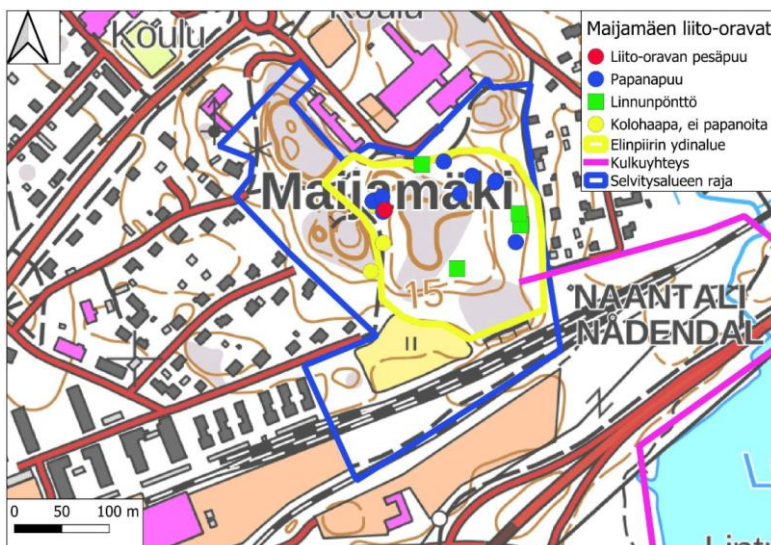
Ratapihan pohjoisreunalla sijaitsee kaksi kalliokumpareta, joissa kasvaa vanhaa puustoa (kuvat 5, 10 ja 11). Iäkkäitä mäntyjä ja katajia on kummallakin alueella ja itäisemmällä alueella myös kelojuu. Aluskasvillisuuden lajeja ovat mm. isomaksaruoho, mäkitervakko, kielo ja kalliokielo. Läntisemmällä alueella havaittiin myös nuokkukohokkia, sikoangervon lehtiä ja syylläinnunhernettä. Varsinkin itäisemmän alueen kalliopintojen aluskasvillisuus on kulunut liikkumisen takia. Kummankin kallion reunaa on louhittu ratapihan laidalta.

Kuvat 10 ja 11. Vanhoja mäntyjä ratapihan pohjoispuolella läntisemmällä (vas.) ja itäisemmällä kalliokumpareella.

4.2.3 Liito-orava

Ratapihan pohjoispuolella Maijamäellä sijaitsee liito-oravan elinpiiri (kuvat 5 ja 12). Alueella on tehty papanahavainnot vuosina 2020 ja 2022 (Suomen Lajitietokeskus 2024). Vuoden 2022 selvityksessä (Korvenpää 2022b ja c) alueelta löytyi useita papanapuita ja yksi pesäpuu (kuva 12). Pesäpuu on kolohaapa, ja sen lisäksi alueella havaittiin kolme muuta kolohaapaa sekä linnunpönttöjä, joita liito-oravat voivat myös käyttää. Alueen metsä on sekametsää. Rajaukseen on otettu mukaan myös pienet kalliot, vaikka ne itsessään eivät olekaan liito-oravalle hyvin sopivaa elinympäristöä. Rata, voimajohto ja tie muodostavat Maijamäen eteläpuolelle liito-oraville liikkumisesteen, jonka ylitys tapahtuu selvityksen mukaan parhaiten Luolalanjärven laskuoman tienoilla (kuva 12).

Kuva 12. Maijamäen liito-oravahavainnot ja elinpiirin ydinalueen raja vuodelta 2022 selvityksessä (Korvenpää 2022).

Liito-orava on uhanalainen, vaarantuneeksi (VU) arvioitu laji (Hyvärinen ym. 2019) ja luontodirektiivin liitteen IV (a) laji. Luontodirektiivin liitteen IV lajit ovat tiukkaa suojelua edellyttäviä eliölajeja. Tiukkaa suojelua edellyttävään eläinlajiin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei saa luonnonsuojelulain (78 §) mukaan hävittää eikä heikentää. Kiellosta voi haakea poikkeamista laissa (83 §) mainituilla perusteilla.

5 Yhteenveto

Kesän 2024 selvityksen perusteella tavallisin haitallinen vieraskasvilaji ratapihalla on kurttu-ruusu. Lisäksi havaittiin pienellä alueella komealupiinia ja jättipalsamia. Rakennustöiden aikana kasvit tulee pyrkiä poistamaan sekä huolehtia siitä, että ne eivät leviä maamassojen ja työkoneiden mukana uusille kasvupaikoille.

Ratapihan reuna-alueet ovat nykyisellään huomionarvoisia paahdeympäristöjä. Paahdelajiston esiintyminen alueella on suositeltavaa turvata jättämällä sinne sopiviin aurinkoisiin paikkoihin hiekka- tai sorapintaisia reunoja. Niitä ei tule käsitellä hoidon yhteydessä rikkakasvien torjunta-aineilla, mutta puiden taimet tulee poistaa säännöllisesti.

Muita huomionarvoisia luontokohteita ratapihan ympäristössä ovat pohjoispuolen kaksi kalliokumpareta sekä Maijamäelle sijoittuva liito-oravametsä. Maijamäen liito-oravametsä rajoittuu ratapihaan, mutta sen ydinalue ja pesäpuuksi tunnistettu kolohaapa sijaitsevat kauempana ratapihasta metsän sisäosassa. Ratapihaan rajoittuva reuna on kallioaluetta, joka ei ole liito-oravalle sopivaa elinympäristöä. Siinä sekä toisella kalliokumpareella kasvaa vanhaa puustoa, jota tulee pyrkiä mahdollisuuksien mukaan säästämään suunnittelussa ja rakentamisessa. Jos liito-oravan elinpiirin reunasta on tarpeen kaataa puita, se tulee tehdä liito-oravan pesimäajan (1.3.-31.8) ulkopuolella. Lisäksi tulee varmistaa ELY-keskuksesta, onko luonnonsuojelulain mukainen poikkeamislupa tarpeen.

6 Lähteet

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Korvenpää, T. 2022a. Luontoarvojen perusselvitys Kehätien ja Viestitien alueen asemakaavotusta varten. 62 s.

Korvenpää, T. 2022b. Maijamäen liito-oravaselvitys. 9 s.

Korvenpää, T. 2022. E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali-Raisio: luontoselvitykset vuonna 2022. 33 s.

Maanmittauslaitos 2024. Maanmittauslaitoksen karttapaikka (peruskarttarasteri ja ortoilmakuva 1/2024). <https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/>. Lisenssi <https://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata-lisenssi-cc40>

Mäkelä, K. & Salo, P. 2021. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017. Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Suomen Lajitietokeskus 2024. Laji.fi-sivuston lajihavainnot sekä aineistopyynnöllä saadut uhanalaisten lajien ja luontodirektiivin liitteen IV lajien havainnot 10.6.2024. <https://laji.fi/>

Suomen ympäristökeskus SYKE 2024. Ympäristökarttapalvelu Karpalo, Ympäristötietojärjestelmä Hertta ja ladattavat paikkatietoaineistot. http://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto

Vieraslajit.fi 2024. Vieraslajiportaali. <https://vieraslajit.fi/>

Väylävirasto 2024. Naantalin liikennepaikan kehittäminen, ratasuunnitelma.

<https://vayla.fi/turku-uusikaupunki-raisio-naantali/naantalin-liikennepaikan-kehittaminen-ratasuunnitelma>.